

Propositionen

I proposition 1998/99:47 har regeringen (Justitiedepartementet) föreslagit att riksdagen antar regeringens förslag att avskaffa kravet på juridisk examen för högre chefer inom polisen.

Utskottet

Ärendet

Av 7 kap. 9 och 10 §§ polisförordningen (1984:730) framgår att det för anställning som polischefsaspirant och till vissa högre befattningar inom polisväsendet krävs att sökanden har avlagt juris kandidatexamen eller juristexamen. Utskottet behandlar i detta ärende ett förslag från regeringen att avskaffa detta krav.

Regeringen beslutade i juli 1995 att tillsätta en arbetsgrupp för att se över rekryteringen och utbildningen av chefer inom polisväsendet. Arbetsgruppen redovisade sitt arbete i departementspromemorian Vidareutbildning av poliser (Ds 1997:5). Promemorian har remissbehandlats. Remissyttrandena finns tillgängliga i regeringens ärende Ju97/394.

Rikspolisstyrelsen fick i mars 1998 i uppdrag att – med utgångspunkt i arbetsgruppens förslag och styrelsens remissyttrande – lämna förslag till utformning av en ny chefsutbildning och ett nytt system för rekrytering till denna utbildning. Uppdraget redovisades i september 1998 i rapporten Chefsförsörjning inom polisen. Regeringens förslag bygger på det häri redovisade underlaget.

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen redovisas riktlinjer för hur rekryteringen och utvecklingen av chefer inom polisväsendet skall anpassas till kraven på polisväsendets behov av chefskompetens, och där föreslås också att det begränsande kravet på juridisk examen för högre chefer tas bort.

Bakgrund

Regeringen har för avsikt att under våren 1999 fatta beslut om den modell som skall gälla för rekrytering och utveckling av chefer inom polisväsendet. En förutsättning för det beslutet är att riksdagen tar ställning i frågan om rekryteringen av högre chefer inom polisen även fortsättningsvis skall begränsas av ett krav på juridisk examen. Anledningen härtill är att riksdagen tidigare tagit ställning i frågan och tillkännagivit att en fullständig juristutbildning bör krävas för tillträde till polischefsbanan. Utskottet ställde sig då bakom 1975 års polisutrednings och den dåvarande departementschefens bedömning att kravet på en fullständig juristutbildning för polischefsbanan borde behållas (SOU 1979:6 s. 265 f, prop. 1980/81:13 s. 121 f, JuU24 s. 19 f). Som skäl härför angavs bl.a. att det från skilda utgångspunkter var angeläget att cheferna inom en så väsentlig sektor av rättsväsendet som polisen har de grundläggande insikter i juridik som förutsätts för tillträde till andra banor inom rättsväsendet.

Frågan diskuterades på nytt i samband med behandlingen av budgetpropositionen för år 1999. Utskottet uttalade härvid att utskottet delade regeringens uppfattning om inriktningen på arbetet med att bredda rekryteringsbasen för chefer inom polisväsendet, men att detta ställningstagande inte innebar att avkall får göras på de höga krav på juridisk kompetens som måste ställas på en modern och rättssäker polisorganisation. Utskottet föreslog, i sitt av riksdagen godkända betänkande, ett tillkännagivande till regeringen om att regeringen snarast skall återkomma till riksdagen med förslag till riktlinjer för rekrytering och utbildning av chefer inom polisväsendet (bet. 1998/99:JuU1 s. 21 f).

Överväganden

Polisväsendet har genomgått stora förändringar under senare år. Polismyndigheterna har blivit större, har fler arbetsuppgifter och erhåller större resurser än tidigare. Myndigheterna har ett totalansvar för verksamheten inom sitt område, och de har också ett omfattande ansvar för sin personal- och ekonomistyrning.

Regeringen har som skäl för sitt förslag anført bl.a. följande. Samhällsutvecklingen och förändringarna inom polisväsendet har skapat krav på en större kunskapsbredd inom varje polismyndighet. Polischefens roll som jurist har fått en relativt sett mindre betydelse samtidigt som myndighetens uppgifter kräver betydande kompetens också på andra områden än juridikens, t.ex. ekonomi, teknik och personalledning. Ledningen av polisverksamheten ställer också högre krav på strategisk ledning och planering. En förutsättning för att skapa en bred kompetens i respektive myndighets ledningsgrupp är att de individer som ingår i gruppen har olika utbildning och bakgrund. Det bör på sikt också bli möjligt för polisen att, i högre grad än i dag, tillgodose sitt behov av chefer på alla nivåer genom en rekrytering som börjar med den polisiära grundutbildningen, även om extern rekrytering också i fortsättningen kommer att behövas. Det är viktigt att utarbeta en modell för chefsförsörjning som tillåter att rekryteringen och utvecklingen av chefer anpassas till

polisväsendets kompetensbehov. Det förhållandet att nästan alla högre chefs-tjänster i dag är förbehållna dem som har polischefsutbildning gör det svårt att tillgodose kravet på tillräcklig kompetensbredd i ledningsgruppen och chefskollektivet i övrigt. Det föranleder också spänningar i polisorganisationen och är ägnat att försvåra rekryteringen till den polisiära grundutbildningen. För att anpassa rekryteringen och utvecklingen av högre chefer till kraven på en bredare kompetens bör det begränsande kravet på juridisk examen alltså tas bort.

Kraven på större kompetens inom nya områden får emellertid inte undanskymmas att också kraven på myndigheternas juridiska kompetens har ökat. I denna del understryker regeringen att polisverksamheten till stor del består i tillämpning av rättsregler. Varje polisman måste därför vara väl insatt i de regler som gäller inom den dagliga verksamheten. Likaså måste varje chef inom polisväsendet ha en ingående kännedom om rättsreglerna inom det egna ansvarsområdet. En stor del av cheferna måste således ha juridiska baskunskaper, insikt i juridisk metodik och problemlösning samt rättslig kultur. De flesta behöver dock inte för det dagliga arbetet behärska alla de områden som juristutbildningen omfattar. Kunskaper om de delar av rättsordningen som är relevanta för den egna verksamheten är tillräckliga. Polisens roll medför emellertid att det vid varje polismyndighet måste finnas allmänjuridisk kompetens som svarar mot samma höga krav som gäller för rättsväsendets övriga myndigheter. För att tillgodose ett sådant kompetenskrav kan det ofta bli aktuellt att inrätta en funktion som myndighets- eller chefsjurist.

I dessa uttalanden kan utskottet i princip instämma.

Utskottet delar uppfattningen att samhällsutvecklingen medfört ett större krav på specialister av olika slag på ledningsnivå inom polisen. Organisationsförändringarna inom polisen har också bidragit till denna utveckling. Det kan enligt utskottets mening knappast anses självklart att de högsta chefs-tjänsterna måste förbehållas jurister; i stället bör chefsegenskaperna få vara avgörande. Samtidigt vill utskottet emellertid understryka att utskottet anser att det på ledningsnivå inom polismyndigheterna skall finnas kvalificerad allmänjuridisk kompetens. Dessutom måste det självklart på olika nivåer inom organisationen finnas den specialistkompetens också på den juridiska sidan som polisverksamheten kräver. Ett minskat inslag av arbetsledare med juridisk examen kan därför komma att innebära ett utökat behov av juridiska inslag i polisutbildningen, särskilt när det gäller sådana områden som har betydelse för rättssäkerheten. Med dessa ord tillstyrker utskottet regeringens förslag.

I övrigt har utskottet ingenting att anföra med anledning av propositionen.

Hemställan

Utskottet hemställer

 beträffande *chefs-försörjningen inom polisväsendet*
att riksdagen med bifall till proposition 1998/99:47 antar regeringens förslag att avskaffa kravet på juridisk examen för högre chefer inom polisen.

Stockholm den 9 mars 1999

På justitieutskottets vägnar

Gun Hellsvik

I beslutet har deltagit: Gun Hellsvik (m), Ingvar Johnsson (s), Märta Johansson (s), Margareta Sandgren (s), Alice Åström (v), Ingemar Vänerlov (kd), Anders G Högmark (m), Ann-Marie Fagerström (s), Maud Ekendahl (m), Helena Frisk (s), Morgan Johansson (s), Yvonne Oscarsson (v), Ragnwi Marcelind (kd), Jeppe Johnsson (m), Kia Andreasson (mp), Gunnel Wallin (c) och Siw Persson (fp).